

Styrets stemme

Urban metabolisme

Vi er inne i en spennende periode for Oslo. Flere utviklingsprosjekter er på gang med fokus på bærekraft. Mange spennende bygg og byrom former seg hver dag, og Oslo er på vei til å bli en metropol.

Vi som landskapsarkitekter spiller en viktig rolle i denne prosessen. Vi er med på å forme fremtidens byer. Vi er alle bevisste på å velge miljøvennlige løsninger og kortreiste materialer. Vi beskriver møbler og apparater som er produsert med mindre karbonfotavtrykk, fra produsenter som følger klima- og miljøkrav, og ikke minst prøver vi å gjenbruke materialer.

Men hvor langt planlegger vi prosessen? Er vi ferdige når vi leverer et ferdigtøgn, såkalt grønt prosjekt?

En god del av denne spennende utviklingsprosessen finner sted over eksisterende bygulv, og er resultatet av endring etter våre behov, sosial tilrettelegging, økonomi og så videre. De siste to årene har vi vært igjennom en global krise. Det har vist oss hvor raskt behovene våre kan endre seg, og hvor viktig det er å tilpasse seg nye situasjoner.

Hva overlater vi til neste generasjon? Er det nok å kartlegge karbonfotavtrykket frem til ferdigstillingen av våre prosjekter?

Byen er en levende organisme, og vi må planlegge hele metabolismeprosessen. Vi må tenke på hvordan vi i større grad kan bruke kortreiste materialer, og hvordan kan materialer gjenbrukes i enda større grad, satt i system. Kan de flotte lyse rommene adapteres når behovene er annerledes? Kan de fine bærekraftige møblene demonteres og gjenbrukes i en annen anledning?

Hvor gjenbrukbare er våre prosjekter egentlig?

Mest av alt må prosjektene våre fungere som manifestasjoner av den transformasjonen til en mer bærekraftig by de er ment å være en del av.

Amir Hassanbeygi
Styremedlem NLA

Runde år i januar 2022

8. januar	Johanne Aasnæs Sørum	60 år
9. januar	Aleksandra Lukasiewicz	50 år
10. januar	Sigve Grønberg	60 år
17. januar	Guri Vallevik Håbjørg	80 år
24. januar	Kari Monstad	50 år

Norske landskapsarkitekters forening er en fagideell medlemsorganisasjon for landskapsarkitekter i Norge.

Adresse Josefines gate 32, 0351 Oslo
Telefon 91 85 31 06

E-post post@landskapsarkitektur.no

Nett www.landskapsarkitektur.no
www.arkitekturpolitikk.no

National Mall and Memorial Park i Washington DC står overfor betydelige endringer, bl.a. vil vannstanden øke med 3,6 m. Skissen viser hvordan den tverrfaglige arbeidsgruppen planlegger tilpasningene. Ill.: Tidal Basin Ideas Lab

Landskaparkitekturen krever omfattende endringer

Inntrykk fra NLAs fagdag september 2021

Tida vi lever i er preget av store endringer. Klima, naturmangfold, terror og pandemi fører til endring av samfunn og natur. Endring fascinerer, skremmer og fryder.

Også landskapsarkitekturen er i endring. Fra å være et fag som arbeidet med å forskjønne det bygde miljøet, til å ha en egen, selvstendig agenda, til å utvikle bebygde landskap til natur, og hvor menneskene er en del av naturen. Ertentensomt og klokt oppsummerte Stig Lennart Anderson dette i sitt innlegg.

Knapphet på tilgjengelige fysiske rom, klimakrisa og tap av biologisk mangfold, nedbygging av naturlandskapet og appifisering er kjente stikkord og sentrale spørsmål for planleggere og ble drøftet i september. Spørsmålene ble utdypet fra litt ulike synsvinkler. Thomas Hylland Eriksen var opptatt av både det helt nære, kontakten med miljøet omkring oss gjennom hendene, og det enorme og uoversiktlige, den store nettbaserte verdenen og hva den betyr for oss som mennesker. Langsomheten er en knapp ressurs.

Rolf-Erik Poppe understreket alvoret i nedbygging av natur og prentet det inn i hodene våre. Hyttebyer, «vindmølleparker», energiføringsanlegg og så videre, krever enorme arealer. Kart kan fortelle hvor raskt dette skjer, og hvem lar seg ikke berøre av hvordan vi bygger ned landet vårt bit for bit på få tiår? Kommunene må ta ansvar og tenke langsiktig.

Klimakrisa er et faktum, og pandemien har vist at det går an å gjøre noe med utslippene. Det samme kan en si om tap av biologisk mangfold. Vi vet hva som skjer og hva som må til for å begrense tapet. Det er ikke nødvendig å drukne i økosorg, økoskam og angst. Det er bare å ta fatt. Rune Skeie viste eksempler på strategiske og praktiske tilnærminger. Ved å betrakte våre byer og tettsteder som økosystemer, og oss selv som en del av systemet, skal vi skape landskap som bidrar til å svare på vår tids største utfordringer.

Samtidig som endringene pågår, endrer vi synet på skjønnhet og hva som er vakkert. Slik innledet den verdenskjente landskapsarkitekten, Kathryn Gustavson sitt digitale innlegg, *Changes in the definition of Beauty. About the constant changes we go through in relationship to landscapes that are based on multiple factors such as knowledge*. For å kunne utvikle landskap og natur som håndterer og utnytter endringene er det behov for tverrfaglig kunnskap, virkelig tverrfaglig, ikke flerfaglig. Den erfarne landskapsarkitekten tok oss med til et par av sine prosjekter, og også sentrale historiske landskap som påvirkes av endringene. Washington DCs ikoniske park, National Mall and Memorial Park ligger inntil det menneskeskapt bassenget Tidal Basin. Parken trues nå av klimaendring og havnivåstigning, og en rekke tiltak planlegges. Terrenget må heves, og selv kirsebærtrærne, fredsgaven fra Japan, må byttes ut med stedege sorter. Hun utdypet på en forbillig måte hva som kreves av ulik type kunnskap, og at slik kunnskap også endrer seg og utvikles over tid.

Skal vi få til de omfattende og nødvendige endringene, kreves demokratiske arbeidsmetoder og aktive pådrivere, påpekte Else Abrahamsen til stor applaus fra de om lag 200 deltakerne.

Kommunedirektør i Larvik, Gro Herheim, oppsummerte egentlig hele fagdagen i sin personlige åpning og klare oppfordring: Landskapsarkitekter har kunnskap og makt til å endre – bruk den!

Sigrid Stokke og Kathrine Jensen
NLA Vestfold

Foredragsmaterieill er tilgjengelig på landskapsarkitektur.no.

Gummidekke – hva er situasjonen?

Dag to på Grønn Galla hadde med ett minutt stillhet for artenes utryddelse og naturens nedbygging etter Rolf-Erik Poppes innlegg om Norske kommuners arealdisponeringer. Gummidekker sto også på agendaen denne dagen. Hvordan ligger det an?

Høsten 2019 ble sak 250/19 vedtatt i Bergen bystyre: «Kommunen skal ikke kjøpe inn noe fallunderlag i plast». Kort tid senere ble vedtaket satt på hold. Tiltaket kan ikke gjennomføres ennå, da alternativene ikke er på plass. Alexandra Altermark og Kristin Saugestad Hatlem fortalte om hvordan de jobber med det i BYM, Bergen kommune. Ved planlegging av nye anlegg er det fremdeles krav til støtdempende underlag der fallhøyden er over 60 cm. Problemet er at bark, sand eller grus ikke er lett tilgjengelige, mens syntetiske fallunderlag er.

Plangrep kan være å begrense bruk til kun nødvendige soner, sonene plasseres sentralt i anlegget, og det anlegges buffersone rundt med potensiale for oppsamling. Sand bør unngås på tilstøtende arealer, men det medfører alltid slitasje. Kantavslutningen er viktig, det er her man ser forvitringsslitasje. Man kan gjøre innkjøpsgrep – stille krav til byggeplass, for å hindre løse granulater på avveie i støpeprosessen, kravspesifikasjon til produktet (materialkrav) og krav til utførelse: At det blir lagt riktig.

Det er kjent at gummi fra bildekk inneholder skadelige stoffer, men i hvilken grad foregår avlekking? Corkeen er et alternativ, men hva med limet som holder dette sammen? Bergen har en pilotundersøkelse på gang med tre lekeplasser: *Fanatorget* – med gummiunderlag og bark, *Skjoldstølen* – gummi, og *Nordnes* der corkeen ble lagt for ett år siden. Det er tatt prøver av grus og sand i utkanten. Stoffer som bedrer holdbarheten for vær og vind, er gjerne bestandige. Prøvesvar og -analyser avventes.

SUNT Å SPISE JORD

Merete Haug fra Haug Landskap, tok for seg bruk av gummidekker fra en planleggers synspunkt, med fokus på utfordringer og grep for å redusere bruken av slike dekker i anlegg. Det er store forskjeller i holdninger til barns utemiljø. Det er trolig sunt å spise jord, men anleggseier (kommunen) ønsker gjerne oppgradering. Gummidekkene kom for fullt rundt 2010. Bruken har bredt om seg enormt, og det er flere grunner til at det har blitt så populært: det er renslig, fargerikt, formbart, har lav vekt og lite oppbygging – foruten at det demper knall og fall. Gummidekker brukes som vegg-til-vegg-teppe langt utover det som er nødvendig. Det er viktig i universell utforming og i utsatte storbymiljøer, og er viktig for multifunksjonshemmede. Men er dette det beste for barna på lang sikt? Nå er det opprettet en egen FB-side kalt *Plastfrie lekeplasser*. Frem til 1970-tallet var det få som gikk i barnehage, det var lange ferier og fri uteløk, men det var også stor barnedødelighet. Barnas hverdag i dag er institusjonalisert, tiden tilbringes på barnehager og skoler, og hjemme

er det skjermtid. Utemiljøene i institusjonene er desto viktigere. Et viktig grep er å begrense bruken til kun under lekestativet.

ALTERNATIVER

Lekehus, trampoliner, piruettstenger, lave balanseløyper og fallhøyde under 60 cm, her trenger man ikke falldekke, alt annet enn asfalt, betong og stein kan brukes. Eksempler: *Lakkegata skole* – her godtok ikke PBE gummidekke, sand egnet seg ikke på grunn av sprøyte-spisser, så det ble anlagt balanseløype med grus som underlag. *Kullungen Longyearbyen* – utearealet preges av stålstore deler av året. Barna hadde dårlig motorikk, gikk som pingviner på isen. Det ble bygget klatretårn inne, seks meter høyt, med fall ned i nett. *Åsenhagen*

barnehage – veldig lite plass, her ble det brukt tredekke og lav fallhøyde. *Hagan* – har sand som fallunderlag. Det havner fort på avveie. Nå fins utstyr for å rense sand på stedet. Armert gras er lite brukt, men gir mulighet for større, sammenhengende grøntarealer.

Utfordringer: Byggherre må etterspørre og være åpen for andre løsninger. Det er et bransjeansvar å avklare utdelige regler. Det bør være mulig for den prosjekterende å gjøre en sikkerhetsvurdering. Overordnede krav for materialbruk må på plass. Aller sist savner Merete Haug en faglig diskusjon om hva som er best for barna.

Mona Vestli
NLA

NLA fagdag 2022 // Trondheim // 29/4